

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

หัวข้อ

หลักนิติธรรม

THE RULE OF LAW

เรื่อง

หลักนิติธรรมกับวัฒนธรรมองค์กร

THE RULE OF LAW WITH CORPORATE CULTURE

จัดทำโดย

นายประสพโชค อยู่สำราญ

รหัส 570221

เอกสารวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม

หลักสูตร “ หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย ” รุ่นที่ 2

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คำนำ

คำว่า “หลักนิติธรรม” ถูกนำมาบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 เป็นครั้งแรก ซึ่งมาตรา ๓ วรรคสอง ได้บัญญัติไว้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา รัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม ซึ่งจากในสถานการณ์สังคมปัจจุบันมีความตื่นตัวในการปฏิรูปการปกครองแนวใหม่หรือการบริหารตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ภายใต้พื้นฐานแห่งกฎหมายหรือคำว่า “หลักนิติธรรม” อันเป็นที่มาของมาตรการที่องค์กรต่างๆ ใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์กรไม่ว่าจะเป็นหลักธรรมาภิบาล วัฒนธรรมองค์กร ก็เพื่อประโยชน์ และความผาสุกของการอยู่ร่วมกันของบุคคลในองค์กร ส่งผลให้เกิดการพัฒนาองค์กรประสบผลสำเร็จ

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เป็นองค์กรของรัฐที่มีประวัติก่อตั้งมายาวนาน ให้บริการด้านสุขภาพ มีบุคลากรที่ทำงานอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากต่างมี บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบ มีลักษณะส่วนบุคคล ความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่ “ชาวศิริราช” มีวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นกรอบความประพฤติกำหนดการกระทำที่ทุกคนยึดถือปฏิบัติ และยอมรับร่วมกัน ซึ่งผู้เขียนขอเสนอแนวคิดและมุมมองจากการสังเกต และวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรเชื่อมโยงกับการบริหารตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล โดยใช้หลักนิติธรรมเป็นเครื่องมือควบคุมทางสังคมของคนในองค์กรทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข.

นายประสพโชค อยู่สำราญ

หัวหน้าหน่วยวินัยและนิติการ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทนำ	1
หลักนิติธรรม	2
ความหมาย และแนวคิด	2
หลักนิติรัฐ	4
หลักธรรมาภิบาล	4
ความหมายและแนวคิด	5
องค์ประกอบพื้นฐานหลักธรรมาภิบาล	5
วัฒนธรรมองค์กร	6
ความหมาย	6
ที่มาของวัฒนธรรมองค์กร	6
คุณลักษณะวัฒนธรรมองค์กร	7
รูปแบบวัฒนธรรมองค์กร	7
ประเภทวัฒนธรรมองค์กร	8
วัฒนธรรมองค์กร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	9
ประวัติ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	9
วิสัยทัศน์ พันธกิจคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	10
วัฒนธรรมองค์กร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	11
แนวคิด และที่มาวัฒนธรรมศิริราช	11
หลักนิติธรรมกับวัฒนธรรมองค์กร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	12
สรุปท้ายบท	13
เอกสารอ้างอิง	14

หลักนิติธรรมกับวัฒนธรรมองค์กร

นายประสพโชค อยู่สำราญ

หัวหน้าหน่วยวินัยและนิติการ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

บทนำ

ในทางสังคมวิทยานั้นถือว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” และเมื่อมีสังคมเกิดขึ้นการติดต่อสื่อสาร การสมาคมเพื่อสนองความต้องการซึ่งกันและกันก็เกิดขึ้นตามมา กล่าวคือเมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกัน เป็นสังคมหรือเป็นหมู่คณะในลักษณะที่ถาวรจะต้องมีกฎเกณฑ์ที่ถือปฏิบัติกันในสังคมนั้นๆ เพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างปกติสุข (จุลนิติ ก.ค. - ส.ค. ๕๓) โดยกฎเกณฑ์ดังกล่าว เรียกว่า “**ปทัสถานทางสังคม**”(Social Norms) หรือ “**บรรทัดฐานของสังคม**” (วิถิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2553.) ซึ่งได้ก่อกำเนิดขึ้นจากการที่คนในสังคมปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติตามคตินิยมของสังคมนั้น ๆ จนกลายเป็นระเบียบแบบแผนหรือประเพณีนิยม ดังมีภาษิตละตินบทหนึ่ง กล่าวไว้ว่า “**ที่ไหนมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย**” (Ubi societas, ibi jus) (แสง บุญเฉลิมวิภาส, 2551, หน้า 23)

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เป็นองค์กรหนึ่งในสังคมให้บริการ ด้านสุขภาพในระดับ ตติยภูมิ ด้านการศึกษา และการวิจัย มีนโยบายระบบบริหาร บทบาท หน้าที่ ในแต่ละฝ่ายอย่าง ชัดเจนมีวัฒนธรรมองค์กรที่บ่งบอกถึงความเป็นศิริราชซึ่ง “คนศิริราช” ต่างยึดถือ และเชื่อมั่นใน ค่านิยมนี้ อันเป็นกรอบที่ควบคุมการประพฤติของคนในศิริราชให้สามารถอยู่ร่วมกันเป็นระเบียบ แบบแผนและแนวทางเดียวกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร

ดังนั้น เมื่อมนุษย์ต่างแสวงหาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเป็นสังคมในอุดมคติการอยู่ร่วมกัน ในแต่ละสังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดหรือกติกาต่าง ๆ ที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น เพื่อใช้ เป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคมให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติไปในทำนอง ระเบียบแบบแผนอย่าง เดียวกัน กฎเกณฑ์หรือกติกาต่าง ๆ ทั้งที่ไม่ปรากฏให้เห็นเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น วิถีประชาหรือ วิถีชาวบ้านขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี หรือศีลธรรม และที่มีปรากฏให้เห็นเป็นลายลักษณ์ อักษร เช่น คัมภีร์ทางศาสนา กฎหมาย หรือข้อบังคับ เป็นต้น เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งความสงบ เรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคมส่วนรวม.

หลักนิติธรรม (THE RULE OF LAW)

ความหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้คำแปลของ “นิติธรรม” ไว้ว่า “หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย” (ศ.ธานินทร์ ภัยวิเชียร,หลักนิติธรรม ,2552)

องค์การสหประชาชาติ (หลักนิติธรรม,www.oja.go.th/)ให้ความหมาย หลักนิติธรรม หมายถึงหลักการในการปกครอง (principle of governance) ซึ่งแต่ละบุคคลสถาบัน องค์กร หน่วยงานรวมทั้งรัฐต่าง ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองนั้น มีความตระหนักรู้ และมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์(law) ที่ได้ร่วมกันสร้าง และต่างยอมรับว่าเป็นกฎที่ได้บัญญัติขึ้นโดยความยุติธรรม มิใช่เป็นไปตามอำเภอใจของใครคนใดคนหนึ่ง ตลอดจนมีผลบังคับใช้ต่อทุกคน และทุกองค์กรอย่างเท่าเทียม เสมอภาค และเป็นธรรมรวมทั้งมีความสอดคล้องกับหลักการ และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนอันเป็นสากล

ศาสตราจารย์(พิเศษ) ธานินทร์ ภัยวิเชียร องคมนตรี(หลักนิติธรรม,2552,หน้า 9) ให้ความหมายว่าหลักนิติธรรม ก็คือ หลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยที่เทิดทูนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือสิทธิแห่งมนุษยชนทุกแห่งทุกมุมรัฐต้องให้ความอารักขาคู่ครองมนุษยชนให้พ้นจากลัทธิตหารราชย์ หากมีข้อพิพาทใด ๆเกิดขึ้น ไม่ว่าจะระหว่างรัฐกับเอกชน หรือเอกชนกับเอกชนศาลย่อมมีอำนาจอิสระในการตัดสินข้อพิพาทนั้นโดยเด็ดขาดและโดยยุติธรรม ตามกฎหมายของบ้านเมืองที่ถูกต้องและเป็นธรรม

ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม (หลักนิติธรรม,www.oja.go.th/)ให้ความหมายว่าหลักนิติธรรม เป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการบริหารบ้านเมืองสังคมที่ยึดถือหลักนิติธรรมคือสังคมที่ปกครองโดยหลักกฎหมาย หรือสังคมที่กฎหมายเป็นใหญ่อันแตกต่างจากระบอบอัตตาธิปไตยที่ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามใจของผู้มีอำนาจ หรืออนาธิปไตยที่ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับอำเภอใจของแต่ละคน หลักนิติธรรมจึงมีความหมายเป็น 2 นัย กล่าวคือ กฎหมายต้องมีความเป็นธรรม คือ ต้องมีความชัดเจน แน่นนอนและต้องสามารถจัดสรรสิทธิประโยชน์ของบุคคลอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้กฎหมายจะต้องบังคับใช้อย่างเสมอภาค เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติประชาชนในสังคมไม่ว่ายากดีมีจนจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาค.

แนวคิดของหลักนิติธรรม

“**หลักนิติธรรม**” เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากระบบกฎหมายจารีตประเพณีแบบอังกฤษ (Common Law) นักนิติศาสตร์ชาวอังกฤษชื่อ A.V. Dicey เป็นผู้นำคำนี้มาใช้ในระบบกฎหมายอังกฤษโดยอธิบายความหมายในแง่มุมใหม่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยและการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างยิ่ง ไตซีกล่าวว่า “ความเป็นสูงสุดของกฎหมายหรือการ

ปกครองโดยกฎหมายคือลักษณะของรัฐธรรมนุญอังกฤษ” นั่นคือหลักนิติธรรม ดังนั้น ความหมายของหลักนิติธรรมในทัศนะของไคซีประกอบด้วยหลัก ๓ ประการ (อ้างใน จันทจิรา เอี่ยมมยุรา, หลักนิติธรรมกับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย, 2553) ได้แก่

หลักข้อที่ ๑. ต้องไม่มีการใช้ระบบทรวราชย์ กล่าวคือ บุคคลต้องไม่ถูกลงโทษหรือกระทำร้ายต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของตน เว้นแต่ได้กระทำการอันเป็นการละเมิดกฎหมาย ซึ่งได้บัญญัติขึ้นโดยกระบวนการอันชอบธรรม และพิพากษาเบื้องต้นศาลยุติธรรมของแผ่นดิน หมายความว่าหลักนิติธรรมเป็นระบบการปกครองซึ่งตรงข้ามกับระบบใดๆ ที่ปกครองโดยบุคคลที่มีอำนาจกว้างขวางไม่จำกัด และใช้อำนาจบังคับได้โดยอำเภอใจ แสดงว่าภายใต้การปกครองโดยหลักนิติธรรมประชาชนไม่อาจถูกลงโทษเว้นแต่จะกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ล่วงหน้า มิใช่ขึ้นอยู่กับอำเภอใจของผู้ปกครองที่อาจเปลี่ยนแปลงในภายหลังได้ทุกเมื่อ.

หลักข้อที่ ๒. คือไม่มีผู้ใดอยู่เหนือกฎหมายของแผ่นดิน ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะมีชาติกำเนิดหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับใด ย่อมถูกบังคับโดยกฎหมายและโทษอย่างเดียวกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือหลักความเสมอภาคเบื้องต้นกฎหมาย.

หลักข้อที่ ๓. รัฐธรรมนุญหรือกฎหมายสูงสุดนั้นมาจากกฎหมายปกติธรรมดาที่ศาลยุติธรรมใช้ตัดสินคดีในชีวิตประจำวันทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา.

ลอร์ด วูลฟ์ (Lord Woolf) อดีตอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์(The Master of the Rolls) และอดีตประมุขตุลาการ(Lord Chief Justice) ของอังกฤษและเวลส์ ได้ให้ข้อเสนอแนะหลักนิติธรรมไว้ว่าหลักนิติธรรมจะมีกฎเกณฑ์อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในสังคมเป็นสำคัญ (ศ.ธานีทร ทรัพย์วิเชียร, หลักนิติธรรม, 2552) หลักนิติธรรมยัง หมายถึง บุคคลทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย กฎหมายต้องมีเนื้อหาที่ชัดเจน ให้เหตุผลได้ ไม่ขัดแย้งกันเอง ปฏิบัติได้ ใช้เป็นการทั่วไป เป็นธรรม กฎหมายต้องมุ่งใช้ไปในอนาคต ไม่มีโทษย้อนหลัง มีการบังคับใช้กฎหมายโดยเสมอภาค กระบวนการตรากฎหมายต้องถูกต้องชัดเจน หลักความเป็นกฎหมายซึ่งใช้เป็นการทั่วไปไม่เท่ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชน มีหลักประกันในความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ฯลฯ (ศ.ดร. กำชัย จงจักรพันธ์,)

เมื่อพิจารณาจากหลักนิติธรรมของประเทศอังกฤษซึ่งเป็นต้นแบบ มีความหมายโดยสรุปได้ว่าแม้ประเทศอังกฤษจะให้อำนาจสูงสุดของรัฐสภาในการออกกฎหมาย แต่ไม่ใช้รัฐสภาจะออกกฎหมายอย่างไรก็ได้ กฎหมายที่ออกจะต้องเป็นกฎหมายที่ตั้งอยู่บนหลักนิติธรรมด้วย มีหลักการพื้นฐานที่มุ่งจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง คุ้มครองประชาชน เน้นที่ความมีอำนาจสูงสุดของรัฐสภาที่จะออกกฎหมายมาบังคับใช้กับประชาชน แต่กฎหมายที่จะออกมาและมีผลใช้บังคับได้ต้องตั้งอยู่

บนหลักนิติธรรม ต่อต้านลัทธิทรราชย์ คุ่มครองสิทธิมนุษยชน และให้ความเสมอภาคไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น มีระบบศาลเดียว คือ ศาลยุติธรรม นิติธรรม ถือหลักการ The supremacy of parliament กฎหมายที่ออกโดยรัฐสภามีฐานะเหนือกว่า Case Law จากแนวคิดหลักนิติธรรมที่มีการพัฒนามาอย่างยาวนาน ผู้เขียนขอเสนอแนวคิด “หลักนิติธรรม คือ หลักการพื้นฐานของกฎหมายที่บังคับใช้ในระบอบประชาธิปไตยที่ปกครองตามแนวทางหลักธรรมาภิบาลโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คุ่มครองสิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล ป้องกันจำกัดการใช้อำนาจของผู้ปกครองในการใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้อง และเป็นธรรม”.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (สำนักบริหารงานสนับสนุนงานอัยการสูงสุด, 2550) มาตรา ๓ วรรคสอง วางหลักนิติธรรมไว้แล้ว โดยได้บัญญัติไว้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา รัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม ยังมีแนวคิดที่ใกล้เคียงกับหลักนิติธรรมเพื่อเพิ่มความเข้าใจควรศึกษาหลักแนวคิดอื่นที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงก็ คือ หลักนิติรัฐซึ่งจะทำให้เห็นความเหมือน และความแตกต่างได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

หลักนิติรัฐ (LEGAL STATE, RECHTSSTAAT, L'ETAT DE DROIT)

“หลักนิติรัฐ” มีต้นกำเนิดมาจากภาคพื้นยุโรป โดยเฉพาะในประเทศเยอรมัน มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ต้องมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยมีหลักว่าด้วยลำดับชั้นหรือศักดิ์ของกฎหมาย และกระบวนการควบคุมมิให้กฎหมายที่ต่ำกว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ.
2. ต้องมีการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันว่ารัฐจะล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมิได้เว้นแต่กฎหมายให้อำนาจไว้ การกระทำใดๆ ของรัฐต้องชอบด้วยกฎหมายและอยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น.
3. ต้องมีการกำหนดขอบเขตอำนาจรัฐไว้อย่างชัดเจน โดยมีการแบ่งแยกอำนาจรัฐออกเป็น 3 ฝ่าย คือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ เพื่อให้เป็นการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยองค์กรตุลาการต้องมีความเป็นอิสระสามารถควบคุม ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้.

จากการศึกษาลักษณะของนิติรัฐมีลักษณะเป็นกฎหมายแบบ civil Law มีความแตกต่างจากหลักนิติธรรมตรงที่ ยึดถือหลักกฎหมายลายลักษณ์อักษร มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ใช้หลักการแบ่งแยกอำนาจ ฯลฯ มีการแบ่งแยกระบบศาลออกเป็นศาลพิเศษและศาลยุติธรรมทั่วไป ความแตกต่างทั้งหลักนิติรัฐ และนิติธรรมอยู่ตรงที่จุดกำเนิด และบริบทของสังคมนั้นแต่มีความเหมือนตรงที่จำกัดอำนาจผู้ปกครอง และคุ้มครองสิทธิของมนุษย์ชน.

หลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

ความหมาย และที่มา

ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้สึกสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติ ภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคตเพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542) การใช้หลักธรรมาภิบาล (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี . <http://www.socgg.soc.go.th>) ในการผลิตสินค้าและบริการที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้าง “คุณค่า” ให้กับองค์กรธุรกิจนอกจาก “มูลค่า” ทางธุรกิจที่เกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจแล้วแนวคิดดังกล่าว ยังสนับสนุนการเติบโตทางธุรกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาทางสังคมที่เต็มไปด้วย “ความเก่ง” และ “ความดี” ความรับผิดชอบต่อสังคมของบรรษัทและกิจการธุรกิจ (Corporate Social Responsibility : CSR) แนวความคิดเกี่ยวกับ CSR ครั้งแรกเกิดจากการประชุมระดับโลกที่กรุงเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในปี 2535 ได้มีการกล่าวถึงทิศทางใหม่ของการพัฒนาที่เรียกว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) มีการเรียกร้องให้เกิดการพัฒนาที่เอาใจใส่ในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมนอกเหนือจากการมุ่งเน้นแต่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ต่อมาองค์การความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้บรรจุเรื่อง CSR ไว้ในแนวทางปฏิบัติสำหรับวิสาหกิจข้ามชาติในปี 2000 .

แนวคิดการสร้างธรรมาภิบาล

แนวคิดหลักธรรมาภิบาล เข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยได้มีการบัญญัติศัพท์ไทยขึ้นมาหลายคำ อาทิเช่น ธรรมาภิบาล ประชาธิปไตย ธรรมรัฐ ระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี การปกครองโดยธรรม กรอบการกำกับดูแลที่ดี บรรษัทภิบาล เป็นต้น ซึ่งมีการตกลงโดยคณะรัฐมนตรีเดือนพฤษภาคม 2542 ให้ใช้คำว่าบรรษัทภิบาล (Corporate Governance) ซึ่งความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance)หรือการบริหารและการจัดการบ้านเมืองที่ดีให้มีความหมายไปในทางบริหารราชการเพื่อให้แตกต่างจากการจัดการที่ดี คือ ระบบโครงสร้างกระบวนการต่างๆ ที่ได้วางแนวปฏิบัติหรือวางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่าง

เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม เพื่อให้ส่วนต่างๆ ของสังคมมีการพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นธรรม (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. <http://www.socgg.soc.go.th>) โดยเน้นในเรื่องประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แต่ถือว่าหลักธรรมาภิบาลกับหลักประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ไปด้วยกัน เนื่องจากลักษณะหลายอย่างของธรรมาภิบาล เช่น ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส ซึ่งรวมถึงการเปิดเผยข้อมูลแก่สาธารณะ และการถูกตรวจสอบโดยสาธารณะเป็นเงื่อนไขสำคัญของประชาธิปไตย และเป็นส่วนสำคัญของการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้เป็นประชาธิปไตยในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542) สำหรับในประเทศไทยมีการนำแนวความคิด (Corporate Social Responsibility : CSR) และการกำหนดมาตรฐาน ISO ในด้านต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในภาครัฐและภาคเอกชน ประกอบกับแนวคิดที่มีอยู่ดั้งเดิม จึงได้มีกลุ่มธุรกิจและองค์กรต่างๆ ร่วมกันผลักดันแนวคิด CSR ให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม มีการจัดตั้งเครือข่ายธุรกิจเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social Venture Network Asia (Thailand)) สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility Institute : CSRI) ซึ่งได้รับการจัดตั้งโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เช่น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ฯลฯ ได้ร่วมสร้างกระแสความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการจัดทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ รวมไปถึงโฆษณาในเชิงสร้างสรรค์และความรับผิดชอบต่อสังคม. (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. <http://www.socgg.soc.go.th>)

หลักการพื้นฐานของการสร้างหลักธรรมาภิบาล

(สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. <http://www.socgg.soc.go.th>)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ระบุว่าธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

1. **หลักนิติธรรม** ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่เลือกปฏิบัติ และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจ หรือตามอำนาจของตัวบุคคล

2. **หลักความโปร่งใส** ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกัน โดยมีการให้และการรับข้อมูลที่สะดวกรเป็นจริง ทันการณ์ ตรงไปตรงมา มีที่มาที่ไปที่ชัดเจนและเท่าเทียม มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

3. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศในด้านต่างๆ เช่น การแจ้งความเห็นนอกจากนี้ยังรวมไปถึงการร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบต่อผลของการกระทำนั้น

4. หลักการรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้เป็นการสร้างกลไกให้มีผู้รับผิดชอบ ตระหนักในหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณชนของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

5. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

6. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และเคารพในสิทธิของผู้อื่น

อาจสรุปได้ว่า “ ธรรมาภิบาล ” คือ แนวทางในการบริหารจัดการองค์กร โดยยึดหลักธรรมมาปรับใช้ภายใต้กฎหมาย คือ หลักนิติธรรมในการบริหารจัดการองค์กร เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยุติธรรมและเกิดความสงบสุขภายในสังคมส่วนรวม การส่งเสริมให้เกิดการสร้างธรรมาภิบาลนั้น มาจากความร่วมมือของทั้งสถาบันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม ดังนั้นถึงเวลาที่ทุกสถาบันต้องร่วมมือปฏิรูปการบริหารกันอย่างจริงจัง ทำตามบทบาท สิทธิ และหน้าที่โดยอาศัยระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งบทบาทของผู้ปกครองหรือภาครัฐต้องอาศัยกระบวนการจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ส่วนบทบาทขององค์การภาคเอกชนและบทบาทของประชาสังคม คือ การตระหนักในบทบาท สิทธิ หน้าที่ ปกป้องและสร้างจิตสำนึกในการต่อต้านการทุจริตและการประพฤติมิชอบ เป็นต้น.

วัฒนธรรมองค์กร (Corporate Culture)

ความหมาย (สำนักพัฒนาระบบบริหาร, 2555. <http://km.opsmoac.go.th/>)

วัฒนธรรม (culture) หมายถึง สิ่งที่ทำความเจริญอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย, วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้านวัฒนธรรมชาวเขา (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

องค์กร (organ) หมายถึง บุคคล คณะบุคคล หรือสถาบันซึ่งเป็นส่วนประกอบของหน่วยงานใหญ่ที่ทำหน้าที่สัมพันธ์กันหรือขึ้นต่อกัน เช่น คณะรัฐมนตรีเป็นองค์กรบริหารของรัฐสภา

ผู้แทนราษฎรเป็นองค์กรของรัฐสภา, ในบางกรณีองค์กร หมายความว่ารวมถึงองค์การด้วย (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

องค์การ (organization) หมายถึง ศูนย์รวมกลุ่มบุคคลหรือกิจการที่ประกอบกันขึ้นเป็นหน่วยงานเดียวกัน เพื่อดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือในตราสารจัดตั้งซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของรัฐ เช่น องค์การของรัฐบาล หน่วยงานเอกชน เช่น บริษัทจำกัด สมาคมหรือหน่วยงานระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติ(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมองค์กร คือ แบบแผนการดำเนินชีวิตของสมาชิกองค์กรที่ยอมรับและยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันทั้งทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ขององค์กร และเป็นกรอบในการกำหนดพฤติกรรมขององค์กรและปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์กร กล่าวคือ องค์กรใดที่มีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี บุคลากรมีการยอมรับ ยึดถือปฏิบัติ ย่อมส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งย่อมส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายด้วย.

ที่มาของวัฒนธรรมองค์กร แบ่งได้ 2 ระดับ คือ

ระดับแรก เป็นวัฒนธรรมที่สังเกตได้หรือที่มองเห็นได้ ดูได้จากการแต่งตัว เครื่องประดับ เรื่องราวที่เล่ากัน ภาษาหรือสัญลักษณ์ที่ใช้ พิธีกรรมและการวางผังสำนักงาน เป็นต้น

ระดับที่สอง เป็นวัฒนธรรมที่เป็นแก่น หรือวัฒนธรรมที่มองไม่เห็นจะอยู่ลึกลงไปซึ่งเป็นค่านิยมและมาตรฐานที่กำหนดพฤติกรรมของคนในองค์กร ค่านิยมและมาตรฐานเหล่านี้เป็นคุณค่าสมาชิกในองค์กรร่วมกันยึดถือและต่างก็เข้าใจกันดี

แหล่งกำเนิดวัฒนธรรมองค์กรที่สำคัญมี 5 แหล่ง (สำนักพัฒนาระบบบริหาร, 2555 อ้างในสุนทร วงศ์ไวยวรรณ. 2540: 122) คือ

1. วัฒนธรรมของสังคมในระดับต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกได้ 5 ระดับ คือ

- วัฒนธรรมของสังคมระดับนานาชาติ
- วัฒนธรรมของสังคมระดับชาติ
- วัฒนธรรมของสังคมระดับภูมิภาคและท้องถิ่น
- วัฒนธรรมของธุรกิจอุตสาหกรรม
- วัฒนธรรมของสาขาอาชีพ

2. ลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน คือ บริบทในองค์กรหรือสังคมนั้น

3. ค่านิยม ความเชื่อ และวิสัยทัศน์ของผู้ก่อตั้งและผู้นำรุ่นแรก ๆ

4. ประสบการณ์จากการทำงานร่วมกันของสมาชิกองค์การ คืออาจต้องปรับเปลี่ยนตามการเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานร่วมกัน

5. ค่านิยม ความเชื่อ และวิสัยทัศน์ของผู้นำรุ่นใหม่

คุณลักษณะของวัฒนธรรมองค์การ

(สำนักพัฒนาระบบบริหาร, 2555. <http://km.opsmoac.go.th/>)

วัฒนธรรมองค์การมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. เป็นค่านิยม ความเชื่อและพฤติกรรมร่วมของกลุ่มคน
2. เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสั่งสม
3. เป็นสิ่งที่สมาชิกองค์การเรียนรู้จากการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น
4. เป็นสิ่งที่สมาชิกองค์การไม่ค่อยตระหนักถึง
5. การสื่อสารถึงวัฒนธรรมองค์การพึงพาการใช้สัญลักษณ์
6. เป็นสิ่งที่ปรับตัวเปลี่ยนแปลงได้

รูปแบบวัฒนธรรมองค์การ ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ได้แก่

(สำนักพัฒนาระบบบริหาร, 2555. <http://km.opsmoac.go.th/>)

1. วัฒนธรรมองค์การที่เน้นบทบาท (Role Culture) คือ มุ่งเน้นมีโครงสร้างขององค์การ ตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ (Job Description) และกฎระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้ชัดเจน มีลักษณะที่ชอบด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ (Reason-Science)

2. วัฒนธรรมองค์การที่เน้นงาน (Task Culture) คือ เน้นเรื่องการทำงานเป็นทีม สนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนพัฒนาและใช้ความรู้ งานที่ปฏิบัติร่วมกันเป็นทีมจะถูกจัดเป็น “งานโครงการ” หรือ Project เหมาะสมกับหน่วยงานที่ต้องเร่งรีบพัฒนาปรับปรุง

3. วัฒนธรรมองค์การที่เน้นบทบาทอิสระเฉพาะตัวบุคคล (Existential Culture) จะมีความเป็นอิสระสูงในความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลและจะมีผลต่อประสิทธิภาพและชื่อเสียงขององค์การเป็นอย่างมาก ตัวอย่างที่เห็นชัด คือ มหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้น ความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นต้น

4. วัฒนธรรมองค์การที่เน้นการเป็นผู้นำ (Leader Culture) เน้นผู้บริหารหรือผู้นำที่มีความสามารถนำพาองค์การ ความสำเร็จของทีมบริหารเกิดจากความสามารถของผู้นำ

ประเภทของวัฒนธรรมองค์การ

(สำนักพัฒนาระบบบริหาร, 2555. <http://km.opsmoac.go.th/>)

1. วัฒนธรรมแบบปรับตัว (Adaptability Culture) หรือแบบผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Culture) เกิดขึ้นจากการที่ผู้นำเชิงกลยุทธ์ (strategic leader) มุ่งสร้างค่านิยมใหม่ขององค์การที่เอื้อต่อการเพิ่มขีดความสามารถ พนักงานขององค์การ

- ส่งเสริมการสร้างสรรค์ การใช้จินตนาการ
- ส่งเสริมให้ทดลอง ให้ลองทำ ผิดพลาดไม่เป็นไรให้ถือเป็นบทเรียน
- ให้กล้าเสี่ยง ให้กล้าคิดอะไรที่นอกกรอบได้
- การให้อิสระ ให้คิด ให้ทำได้ ให้มีความเป็นผู้ประกอบการอยู่ในตัว
- การมุ่งตอบสนองต่อลูกค้า และผู้ขายต่างๆ โดยไม่ยึดติดกับกรอบแบบเดิม ๆ

2. วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ (Achievement Culture) ลักษณะสำคัญคือ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนของเป้าหมายขององค์การ ผู้นำมุ่งเห็นผลสำเร็จตามเป้าหมาย

- การให้แข่งขันกันทำงาน เพื่อสร้างผลงาน
- การรุก การมุ่งมั่น เอาจริงเอาจัง
- การทำอะไรให้เสร็จ ให้สมบูรณ์ ให้ดีที่สุด
- การขยันขันแข็งในการทำงาน
- การริเริ่มในระดับบุคคล เพื่อมุ่งไปสู่ชัยชนะ และความสำเร็จ

3. วัฒนธรรมแบบเครือญาติ (Clan Culture) มีความยืดหยุ่นแต่มุ่งเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของพนักงานภายในองค์การ จะมีค่านิยมสำคัญในเรื่อง

- การทำตามประเพณีปฏิบัติ (Traditional)
- การคำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อคนอื่น ๆ
- การเน้นความเป็นทีม
- เน้นการมีส่วนร่วม
- การเห็นพ้องกัน ไม่พยายามสร้างความแตกแยก ช่วยเหลือกัน ร่วมมือกัน เป็นแบบพี่น้อง
- การเน้นความเป็นธรรม ยุติธรรมและเท่าเทียมกัน

4. วัฒนธรรมแบบราชการ (Bureaucratic Culture) เน้นความมีเสถียรภาพความมั่นคงและเป็นสำคัญ จะมีค่านิยมในเรื่อง

- การประหยัดและมุ่งประสิทธิภาพในการทำงาน
- เน้นความเป็นทางการ และความเป็นระเบียบแบบแผน

- การใช้เหตุผล ใช้ข้อมูลตัวเลขต่างๆ ในการปฏิบัติงาน
- การเน้นในระเบียบ คำสั่ง กฎระเบียบต่างๆ
- การเชื่อฟัง ทำตามกฎระเบียบ และคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมแต่ละแบบล้วนเป็นกรอบในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลซึ่งจะนำพาความสำเร็จให้แก่องค์กรได้ทั้งสิ้น การจะยึดถือวัฒนธรรมแบบใดหรืออาจผสมผสานกันขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานและบริบทขององค์กรนั้น ในการที่จะทำให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์.

วัฒนธรรมองค์กร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

(<http://www.si.mahidol.ac.th/culture/history.>)

ประวัติคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว(รัชกาลที่ 3) เกิดรูปแบบการรักษาพยาบาลแบบใหม่

รัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว(รัชกาลที่ 5) มีพระราชประสงค์ให้จัดตั้งโรงพยาบาลขึ้น พระองค์ทรงจัดตั้งคณะกรรมการขึ้น เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2429 ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน คือ

1. พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสิริรัชสังกาศ เป็นนายก
2. พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ
3. พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าศรีเสาวภางค์
4. พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าวัฒนานุวงศ์
5. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์
6. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์
7. พระยาโชฎีกกราชเศรษฐี
8. เจ้าหมื่นสรรเพชรภักดี
9. ดร.ปีเตอร์ เคาเวน แพทย์ประจำพระองค์

ดำเนินการจัดตั้งโรงพยาบาลแห่งแรกของประเทศ คณะกรรมการได้กราบทูลขอแบ่งพื้นที่พระราชวังบวรสถานพิมุขด้านใต้ เพื่อเป็นพื้นที่ก่อสร้างโรงพยาบาลและซื้อที่ริมข้างเหนือโรงเรียนของคณะมิชชันนารีอเมริกันเพื่อทำทำขึ้นโรงพยาบาล และตั้งชื่อว่า “โรงพยาบาลวังหลัง” พ.ศ. 2430 สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ ประชวรสิ้นพระชนม์ด้วยพระโรคบิด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไม้ที่ใช้สร้างพระเมรุมาศ สำหรับก่อสร้างโรงพยาบาลวังหลัง ทั้งยังได้พระราชทานพระราชทรัพย์ในส่วนขอของเจ้าฟ้าศิริราชฯ เป็นค่าก่อสร้างอีกด้วย

26 เมษายน พ.ศ. 2431 ซึ่งวันนี้ถือว่าเป็นวันกำเนิดโรงพยาบาล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดโรงพยาบาล และพระราชทานนามใหม่แก่โรงพยาบาลว่า “ศิริราชพยาบาล” สังกัดกรมพยาบาล

พ.ศ. 2432 มีการจัดตั้งวิทยาลัยแพทย์ขึ้น และเปิดสอนตั้งแต่วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2433 รับสมัครเข้าศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน มีดอกเตอร์ยอร์ช แมกฟาแลนด์ (หมอมะหมัฟาลัน ภายหลังได้เป็น อำนวยการเอก ศาสตราจารย์พระอภิวชิยาคม) เป็นอาจารย์แพทย์

1 พฤษภาคม พ.ศ. 2436 จึงได้เปิด “โรงเรียนแพทยากร” ขึ้นอย่างเป็นทางการ

3 มกราคม พ.ศ. 2443 ได้รับพระราชทานนามใหม่ว่า “โรงเรียนราชแพทยาลัย”

26 มีนาคม พ.ศ. 2459 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาโรงเรียนข้าราชการพลเรือนขึ้นเป็น “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” และพระราชทานนามว่า “คณะแพทยศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”

พ.ศ. 2461 ได้เปลี่ยนนามตามพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็น “คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล”

พ.ศ. 2464 รัฐบาลได้เริ่มเจรจากับมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ (Rockefeller) โดยสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ามหิตลลิตยเดชม กรมขุนสงขลานครินทร์ ทรงรับเป็นผู้แทนฝ่ายไทยในการเจรจาเพื่อขอความช่วยเหลือปรับขยายหลักสูตรของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลให้ถึงระดับปริญญาโดยมีโรงพยาบาลศิริราชเป็นโรงพยาบาลฝึกหัด สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตลลิตยเดชมฯ มีพระมหากุณาธิคุณต่อศิริราช และการแพทย์แผนปัจจุบันเป็นอย่างมากทางคณะฯ จึงได้จัดสร้างพระราชานุสาวรีย์ไว้ ณ ใจกลางโรงพยาบาล และถวายพระราชสมัญญาว่า “องค์บิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย”

7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486 โอนคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล แผนกทันตแพทยศาสตร์ แผนกสัตวแพทยศาสตร์ และแผนกเภสัชศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาเป็นคณะในสังกัดของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานนามใหม่แก่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ว่า “มหาวิทยาลัยมหิดล” และได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล” มหาวิทยาลัยมหิดล

วิสัยทัศน์

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลเป็นสถาบันทางการแพทย์ของแผ่นดิน มุ่งสู่ความเป็นเลิศระดับสากล

พันธกิจ

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลมีพันธกิจที่จะจัดการศึกษา เพื่อผลิตบัณฑิตและบุคลากรทางการแพทย์ทุกระดับ และแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ทำการวิจัย สร้างบรรยากาศทางวิชาการ ให้บริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพ คุณธรรม ทันสมัย ได้มาตรฐานสากล สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และนำมาซึ่งศรัทธาและความนิยมสูงสุดจากประชาชน รวมทั้งชี้นำสังคมไทยในด้านสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต

วัฒนธรรมองค์กร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ประกอบด้วย

S= Seniority = รักกันดุจพี่น้อง

หมายความถึง ความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทรในหมู่คณะ.

I = Integrity = ซื่อสัตย์ ถูกต้อง เชื่อถือได้

หมายความถึง คุณธรรมจริยธรรมประจำตนอันจะนำมาซึ่งความไว้วางใจ เชื่อใจจากคนไข้และสาธารณชน.

R= Responsibility = รับผิดชอบ มีประสิทธิภาพ ตรงต่อเวลา

หมายความถึง ความรับผิดชอบแห่งตนอันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีของงานที่ทำในทุกด้าน.

I = Innovation = คิดสร้างสรรค์

หมายความถึง ความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองและงานที่ทำให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง.

R= Respect = ให้เกียรติ เอาใจเขามาใส่ใจเรา

หมายความว่า การให้เกียรติและเห็นคุณค่าของบุคคลอื่นการเอาใจเขามาใส่ใจเรา อันจะนำมาซึ่งพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมในทุกๆเรื่อง.

A= Altruism = คำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นและส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

หมายความว่า การปฏิบัติงานที่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นและส่วนรวมเป็นที่ตั้ง.

J= Journey to excellence and sustainability = มุ่งมั่นพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน

หมายความว่า การพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างเป็นระบบทั่วทั้งองค์กรอย่างยั่งยืน.

แนวคิดวัฒนธรรม SIRIRAJ

เป็นหลักคิดที่เป็นพื้นฐานของ “คำ” ที่ใช้เป็นตัวแทนของ “วัฒนธรรม SIRIRAJ” นั่นคือพระปณิธาน / คำสอน ในสมเด็จพระบรมราชชนก ที่ทรงมีพระเมตตาพระราชทานให้กับชาวศิริราช และวงการแพทย์ของไทย ในโอกาสต่างๆ พระปณิธาน / คำสอน ในสมเด็จพระบรมราชชนกนี้เป็นคุณธรรมประจำใจของชาวศิริราช และธรรมาภิบาลขององค์กรเป็นหลักการที่ครูแพทย์ของศิริราชตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติแห่งตน และได้ใช้สั่งสอนศิษย์ของตนสืบเนื่องตลอดมา จนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นรากฐานของความเป็นศิริราชที่ได้รับการปลูกฝังต่อเนื่องมาตลอดกว่า 120 ปี.

ที่มาซึ่ง “วัฒนธรรม SIRIRAJ”

เริ่มต้นจากกลุ่มทำงาน ซึ่งประกอบด้วย รองหัวหน้าภาควิชาและรองคณบดี ผู้เข้าอบรมโครงการพัฒนาผู้บริหารคณะ รุ่นที่ 2 (CEO 2) ซึ่งมี รศ.นพ.อนุพันธ์ ตันติวงศ์ เป็นประธานรุ่น ได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ คือ คุณเกียรติศักดิ์ สำเภาเงิน ผู้จัดการสำนักงานประจำ สำนักงานการบุคคลกลางบริษัทปูนซีเมนต์ไทยมาเป็นวิทยากรให้ความเห็นและร่วมกิจกรรมกลุ่มเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2548 โดยให้ผู้ร่วมกิจกรรมทุกคนเสนอคำที่แสดงคุณลักษณะศิริราชสิ่งที่ชาวศิริราชยึดถือ จากคำทั้งหมดประมาณเกือบ 50 คำ ได้นำมาจัดกลุ่มตามความหมายที่ใกล้เคียงกัน แล้วเลือกคำที่คิดว่ามีความหมายชัดเจนในการแสดงออกถึงความเป็นศิริราชออกมา 7 คำ จาก ที่ได้รับเสียงนิยมสูงสุดว่าตรงกับลักษณะความเป็นศิริราชมากที่สุดซึ่งคำที่ได้รับการคัดเลือกนี้ มีความสมดุระหว่างลักษณะของบุคคล ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และลักษณะขององค์กร และสามารถจัดออกมาได้เป็นคำรวมว่า “SIRIRAJ” เพื่อให้สะดวกในการจำ และเป็นขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติ.

จากที่มา ความหมายและลักษณะของวัฒนธรรมองค์กร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คณะแพทยศาสตร์ศิริราชมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานรูปแบบระบบการ

บริหาร และการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกัน ความประพฤติกของชาวศิริราชมีการสั่งสมจนกลายเป็น วัฒนธรรมที่ยอมรับร่วมกันทำให้องค์กรสามารถดำเนินก้าวหน้ามีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของ องค์กรอื่นในด้านวิชาการแพทย์ทั้งในและนอกประเทศ ผู้เขียนขอสรุปเสนอและวิเคราะห์ได้ว่า องค์กร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลมี ลักษณะ รูปแบบ และประเภทของวัฒนธรรมที่ ผสมผสานกัน ไม่ได้มีลักษณะ รูปแบบ และประเภทเพียงแบบเดียวตายตัวโดยเน้นการปลูกฝัง ค่านิยม วัฒนธรรมขององค์กรการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นหลัก ตามแนวทางหลักธรรมมาภิบาล และพระปณิธาน / คำสอนในสมเด็จพระบรมราชชนก อันจะนำพา องค์กรให้เจริญก้าวหน้า และเป็นแบบอย่างให้แก่สถาบันองค์กรอื่นในสังคมต่อไป.

หลักนิติธรรมกับวัฒนธรรมองค์กร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 (สำนักบริหารงานสนับสนุนงานอัยการ สูงสุด. www.ogad.ago.go.th/.) มาตรา 3 วรรค 2 ได้บัญญัติไว้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตาม “หลักนิติ ธรรม”

หมวด 13 จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาตรา 279 ได้ บัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ละประเภท การกระทำค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ 9 ประการ ดังนี้

1. การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม
2. การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ
3. การยึดถือประโยชน์ของประเทศไทยเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตนและไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน
4. การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม และถูกกฎหมาย
5. การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัย และไม่เลือกปฏิบัติ
6. การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง
7. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้
8. การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
9. การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร

ซึ่งมาตรา 279 สอดคล้องกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล อันเป็นกรอบกำหนดการกระทำและพฤติกรรม และความสัมพันธ์ของคนในองค์กรให้เป็นระเบียบแบบแผนไปในแนวทางเดียวกันตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อประโยชน์ในการสร้างความสัมพันธ์ และขวัญกำลังใจในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบของคนในองค์กรอันจะนำพาองค์กรให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ ซึ่งมีลักษณะสำคัญที่ได้จาก “ วัฒนธรรมองค์กร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ” ดังนี้

1. ยึดมั่นในหลักของพันธกิจและวัตถุประสงค์ ส่งเสริมค่านิยม (Values) รู้สึกมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร มุ่งมั่นพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืนมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้

2. แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของธรรมาภิบาล การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบต่อส่วนรวม ยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อที่กล่าวมา หมายถึง การเปิดเผยข้อมูล การมีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3. หลักความโปร่งใส การยื่นหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม และถูกกฎหมายหมายถึง การตัดสินใจและการดำเนินการต่าง ๆ อยู่บนกฎระเบียบขององค์กรอย่างชัดเจน

4. หลักการสื่อสารและสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงาน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนผู้มารับบริการอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

5. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม.

6. การสร้างการมีส่วนร่วม ยึดมั่นในระบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจดำเนินนโยบาย มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ควบคุมการปฏิบัติงาน เพื่อความเจริญก้าวหน้า และมั่นคงขององค์กร.

7. หลักการนิติธรรมมีกฎระเบียบที่เข้มแข็ง การดำเนินการอยู่บนกรอบของกฎหมายหรือหลักนิติธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ มีการให้ความเสมอภาคเท่าเทียม และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย มีการระบุงการลงโทษที่ชัดเจน และมีผลบังคับใช้ได้จะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาระบบการบริหาร เพื่อป้องกันการละเมิดหรือฝ่าฝืน การมีกฎระเบียบการบริหารที่มีประสิทธิภาพจะส่งเสริมการปกครองตามหลักนิติธรรมได้ดี

8. หลักคุณธรรม ความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทรในหมู่คณะในองค์กรที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันไป การใช้หลักวัฒนธรรมองค์กรความเป็นพี่น้องช่วยทำให้การ

ประสานความต้องการที่แตกต่าง และประสานรอยร้าว ให้เกียรติ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความสุจริตใจ เมตตา คำนึงถึงความถูกต้อง ดีงามและประโยชน์ส่วนรวมขององค์กรเป็นหลัก.

สรุปท้ายบท

จากการศึกษาข้อมูลและหลักฐานอ้างอิงต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง และส่งเสริมกันระหว่าง “หลักนิติธรรม” กับ “วัฒนธรรมองค์กร” นั้นจะเห็นได้ว่าการบริหารหรือปกครองตามแนวทางหลักธรรมาภิบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น โดยมีกรอบกำหนดการกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของคนในองค์กร คือ “วัฒนธรรมองค์กร” ซึ่งส่งผลให้การใช้ “หลักนิติธรรม” เป็นเครื่องมือควบคุมทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพดี และยังเป็นส่งเสริม สนับสนุนตลอดทั้งการเผยแพร่และปลูกฝังในเรื่องค่านิยมความถูกต้อง เหมาะสมดีงาม ความมีคุณค่า มีประโยชน์ยึดตามแนวทางหลักธรรม จริยธรรมเพื่อประโยชน์ในการควบคุมทางสังคมให้เกิดสังคมที่ปกติสุข อันเป็นสังคมในอุดมคติของทุกๆองค์กร ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชารัฐ ทุกภาคส่วนในสังคมล้วนมีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ในการร่วมมือกันอันจะทำให้เกิดการสร้างกรอบ หรือแบบแผนความประพฤติที่ดีงามของสมาชิกในองค์กรให้เป็นจริงหรือเป็นรูปธรรมต่อไปได้ในอนาคต.

เอกสารอ้างอิง

- วิถีพีเดีย สารานุกรมเสรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org> แสง บุญเฉลิมวิภาส.ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย .พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ:วิญญูชน.2551.หน้า 23.
- จันทจิรา เขียมมยุรา.หลักนิติธรรมกับกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย. 2553.สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.enlightened-jurists.com>
- ธานินทร์ ทรัพย์เขียว.“หลักนิติธรรม”.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ.2552.โรงพิมพ์ บริษัท ธนาเพรส จำกัด.สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2557.เข้าถึงได้จาก http://www.qsds.go.th/EthicsWeb/cd_ebook3/e-book/e-book9/index.htm/
- ศ.ดร. กำชัย จงจักรพันธ์. หลักนิติรัฐ...หลักนิติธรรม.สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จาก <https://m.facebook.com/>
- สำนักบริหารงานสนับสนุนงานอัยการสูงสุด.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จาก www.ogad.ago.go.th/.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี.วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 2542. หลักธรรมาภิบาล.สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จาก [http : //www.chumphon.doae.go.th/good_ernance](http://www.chumphon.doae.go.th/good_ernance).
- วัฒนธรรมองค์การคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.si.mahidol.ac.th/culture/history>.
- สำนักพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2555.การวิเคราะห์ วัฒนธรรมองค์การ. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จาก <http://km.opsmoac.go.th/>
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. **พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย. 2539
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์.2546.
- องค์สหประชาชาติ และดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ .หลักนิติธรรม.สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2557.เข้าถึงได้จาก www.oja.go.th/.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.ธรรมาภิบาล สลค. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จาก [http:// www.socgg.soc.go.th/History1](http://www.socgg.soc.go.th/History1).